Studia z Filologii Polskiej i Słowiańskiej, 60
Warszawa 2025
Article No. 3625

Citation:
Rembiszewska, D. K. (2025). Wspomnienie o profesorze Januszu Siatkowskim (1929–2025). *Studia z Filologii Polskiej i Słowiańskiej*, *57*, Article 3625. https://doi.org/10.11649/sfps.3625

DOI: 10.11649/sfps.3625

Dorota Krystyna Rembiszewska
(Instytut Slawistyki Polskiej Akademii Nauk, Warszawa)

Wspomnienie o profesorze Januszu Siatkowskim (1929–2025)

Profesor Janusz Siatkowski.
Fot. Dorota K. Rembiszewska

Janusz Siatkowski urodził się 5 marca 1929 roku w Warszawie. Po zdaniu matury w stołecznym Liceum im. Wojciecha Górskiego w 1948 roku rozpoczął studia na Wydziale Filologicznym Uniwersytetu Warszawskiego. W trakcie ich trwania otrzymał stypendium naukowe i wyjechał do Pragi, gdzie dwuletni program kursu filologicznego odbył w ciągu roku. Po powrocie z Czechosłowacji w 1951 roku kontynuował studia, które ukończył w 1953 roku napisaniem pracy magisterskiej *Słownictwo Warmii i Mazur. Budownictwo i obróbka drewna*. Została ona opublikowana w 1958 roku (Siatkowski, 1958). Stopień doktora otrzymał w 1960 roku na podstawie pracy *Dialekt czeski okolic Kudowy* (wydanej w 1962 roku; Siatkowski, 1962a, 1962b). Tytuł naukowy docenta nadano J. Siatkowskiemu w 1965 roku, a tytuł profesora nauk humanistycznych w 1979 roku.

This is an Open Access article distributed under the terms of the Creative Commons Attribution 4.0 International License (https://creativecommons.org/licenses/by/4.0), which permits redistribution, commercial and non-commercial, provided that the article is properly cited. © The Author(s) 2025.
Publisher: Institute of Slavic Studies, Polish Academy of Sciences
[Wydawca: Instytut Slawistyki Polskiej Akademii Nauk]

Prof. Siatkowski jest kojarzony głównie z bohemistyką. Jego liczne prace dotyczące języka czeskiego są cenione przez wielu slawistów. Jako kanoniczne dzieło można traktować wydane (wcześniej publikowane w formie artykułów w czasopiśmie) we współautorstwie z Mieczysławem Basajem *Bohemizmy w języku polskim* (Basaj & Siatkowski, 2006), opracowane na podstawie wielu słowników, studiów i bogatej kartoteki będącej bazą prac nad wpływem czeszczyzny na język polski w XVI wieku. Zapowiedzią tego słownika był sporządzony wraz z Ewą Siatkowską *Wybór tekstów czeskich* (Siatkowska & Siatkowski, 1988). Niezwykle ważny dla popularyzacji języka czeskiego w Polsce okazał się *Słownik czesko-polski* (we współpracy z Mieczysławem Basajem), który doczekał się czterech wydań (1991, 2002, 2007, 2010 – Siatkowski & Basaj, 1991). Profesor po latach wrócił do wątku dialektów czeskich okolic Kudowy i opublikował materiały czeskie do *Niemieckiego atlasu językowego – Czesko-polskie pogranicze językowe w świetle ankiet Georga Wenkera* (Siatkowski, 2017) ze ścisłego pogranicza – miejscowości pod Raciborzem i Głubczycami. Przejawem zainteresowań gwarami czeskimi były recenzje wszystkich tomów *Atlasu języka czeskiego*, publikowane w „Studiach z Filologii Polskiej i Słowiańskiej". Na kilka miesięcy przed śmiercią przekazał wstęp do najnowszego tomu tego *Atlasu*.

Ukoronowaniem zasług dla badań nad językiem czeskim było przyznanie J. Siatkowskiemu przez Uniwersytet Karola w Pradze tytułu *doctora honoris causa* w 1998 roku.

Ważną część dorobku prof. Siatkowskiego stanowiły prace dotyczące kontaktów językowych. Przez wiele lat zajmował się badaniami nad wpływem języków słowiańskich, w tym polszczyzny, na język niemiecki i jego gwary. Syntezą tych zagadnień stała się monografia *Studia nad słowiańsko-niemieckimi kontaktami językowymi* (Siatkowski, 2015).

Jednocześnie problematykę kontaktów językowych wykorzystywał w pracach nad *Ogólnosłowiańskim atlasem językowym* (OLA). Przez wiele lat przewodniczył polskiej komisji OLA i współredagował kilka tomów – *Общеславянский лингвистический атлас – Серия фонетико-грамматическая, вып. 3: Рефлексы: *ъr, *ър, *ъl, *ъl* (1994), *Серия лексико-словообразовательная, вып. 2. Животноводство* (2000), *Серия лексико-словообразовательная, вып. 8. Профессии и общественная жизнь* (2003), *Серия лексико-словообразовательная, вып. 9. Человек* (2009), *Серия лексико-словообразовательная, вып. 4. Сельское хозяйство* (2012). Intensywne prace nad OLA zaowocowały także monografiami: *Studia nad wpływami obcymi w „Ogólnosłowiańskim*

atlasie językowym" (Siatkowski, 2004), *Słowiańskie nazwy wykonawców zawodów w historii i dialektach* (Siatkowski, 2005), *Słowiańskie nazwy części ciała w historii i dialektach* (Siatkowski, 2012) i kilkunastoma artykułami.

Poza tym prof. Siatkowski współtworzył *Общекарпатский диалектологический атлас* [Ogólnokarpacki atlas dialektologiczny] – był członkiem Międzynarodowego Komitetu Redakcyjnego, współredaktorem tomu 3, autorem 19, współautorem 8 map oraz 7 komentarzy bez map. W *Atlas linguarum Europae* [Europejskim atlasie językowym] współredagował tom 5 (1997) i 7 (2007), był autorem dwóch map, współautorem jednej.

Przez kilka lat prof. Siatkowski zajmował się językiem bułgarskim: prowadził zajęcia dydaktyczne z historii języka bułgarskiego, gramatyki bułgarskiej. Zainteresował się słowotwórstwem współczesnego języka bułgarskiego oraz starobułgarskim, czego rezultatem było opublikowanie kilku artykułów na ten temat, m.in. *O bułgarsko-polskim słowotwórstwie konfrontacyjnym* (Siatkowski, 1987b), *Bułgarskie* -ište *i polskie* -isko *w nominach loci* (Siatkowski, 1987a). Profesor zgromadził też bogatą kartotekę z materiałami dotyczącymi *nomina loci* w języku bułgarskim, które nie zostały wykorzystane do napisania monografii, choć w ostatnich latach życia prof. Siatkowski nosił się z takim zamiarem.

Ostatni okres swojej działalności naukowej skupił głównie na zagadnieniach pogranicza polsko-wschodniosłowiańskiego. Efektem dociekań nad wyrazami charakterystycznymi dla tego obszaru są dwie monografie (we współautorstwie): *Pogranicze polsko-wschodniosłowiańskie. Studia wyrazowe* (Rembiszewska & Siatkowski, 2018) i *Pogranicze polsko-wschodniosłowiańskie. Studia wyrazowe. Cz. 2* (Rembiszewska & Siatkowski, 2021).

Klamrą zamykającą dorobek prof. Siatkowskiego (zaczął od gwar Mazur i Warmii) jest opublikowanie (we współautorstwie z Dorotą Rembiszewską) zbioru tekstów źródłowych *Dziewiętnastowieczne materiały gwarowe z obszaru Warmii, Mazur i terenów sąsiednich, cz. 1* (Rembiszewska & Siatkowski, 2024).

Profesor Siatkowski przez wiele lat był związany z obecnym Instytutem Slawistyki (wcześniej Zakładem Słowianoznawstwa, Instytutem Słowianoznawstwa) PAN. Pracował tam od 1967 do 1980 roku, w latach 1977–1982 na stanowisku dyrektora. Już na emeryturze przez dwie kadencje przewodniczył Radzie Naukowej Instytutu Slawistyki. Od 1981 do 2004 roku pracował w Instytucie Slawistyki Zachodniej i Południowej Uniwersytetu Warszawskiego. Na UW również sprawował funkcje administracyjne – był dyrektorem Instytutu Filologii Słowiańskiej (1993–1999), prodziekanem Wydziału Polonistyki (1986–1990).

Prof. Siatkowski aktywnie uczestniczył w pracach towarzystw i gremiów naukowych. W latach 1993–1998 był przewodniczącym Międzynarodowego Komitetu Slawistów (w tym czasie organizował Międzynarodowy Kongres Slawistów, który odbył się w 1998 roku w Krakowie), a następnie członkiem honorowym tego Komitetu. Sprawował funkcję wiceprzewodniczącego Komitetu Językoznawstwa PAN w latach 1975–1984, którego członkiem był w latach 1967–2015. Od 1975 roku zasiadał w Komitecie Słowianoznawstwa PAN, od 2001 roku jako jego honorowy przewodniczący. Ponadto należał do Polskiego Towarzystwa Językoznawczego (od 1954 roku), Towarzystwa Naukowego Warszawskiego (od 1983, członek honorowy od 2020 roku), Białostockiego Towarzystwa Naukowego, Łomżyńskiego Towarzystwa Naukowego im. Wagów, Towarzystwa Filologów Bułgarystów (od 1986 roku), Towarzystwa Jabłonowskich w Lipsku (od 1991 roku), Czeskiego Towarzystwa Językoznawczego (od 1991 roku).

Prof. Janusz Siatkowski zmarł 26 maja 2025 roku w Warszawie. Wraz z jego odejściem kończy się epoka wybitnych slawistów, zaangażowanych bez reszty w pracę, niepatrzących na korzyści i zyski z podejmowanych działań, nieoczekujących zaszczytów – przychodziły one same. Postawa prof. Siatkowskiego wobec ludzi i spraw naukowych pozostanie niedoścignionym wzorcem. Pustki po Profesorze nie sposób wypełnić.

Bibliografia

Basaj, M., & Siatkowski, J. (2006). *Bohemizmy w języku polskim: Słownik*. Uniwersytet Warszawski Wydział Polonistyki – Instytut Slawistyki Zachodniej i Południowej.

Rembiszewska, D. K., & Siatkowski, J. (2018). *Pogranicze polsko-wschodniosłowiańskie: Studia wyrazowe: Cz. 1*. Uniwersytet Warszawski Wydział Polonistyki – Instytut Slawistyki Zachodniej i Południowej.

Rembiszewska, D. K., & Siatkowski, J. (2021). *Pogranicze polsko-wschodniosłowiańskie: Studia wyrazowe: Cz. 2*. Uniwersytet Warszawski Wydział Polonistyki – Instytut Slawistyki Zachodniej i Południowej.

Rembiszewska, D. K., & Siatkowski, J. (2024). *Dziewiętnastowieczne materiały gwarowe z obszaru Warmii*, *Mazur* i *terenów sąsiednich: Cz. 1*. Instytut Slawistyki Polskiej Akademii Nauk; Fundacja Slawistyczna. https://doi.org/10.11649/978-83-66369-59-7

Siatkowska, E., & Siatkowski, J. (1988). *Wybór tekstów staroczeskich* (2. wyd. poprawione i uzupełnione). Wydawnictwa Uniwersytetu Warszawskiego.

Siatkowski, J. (1958). *Słownictwo Warmii i Mazur: Budownictwo i obróbka drewna*. Zakład Narodowy im. Ossolińskich, Wydawnictwo Polskiej Akademii Nauk.

Siatkowski, J. (1962a). *Dialekt czeski okolic Kudowy: Cz. 1. Fonetyka – Słowotwórstwo*. Zakład Narodowy im. Ossolińskich, Wydawnictwo Polskiej Akademii Nauk.

Siatkowski, J. (1962b). *Dialekt czeski okolic Kudowy: Cz. 2. Fleksja – Słownictwo – Teksty*. Zakład Narodowy im. Ossolińskich, Wydawnictwo Polskiej Akademii Nauk.

Siatkowski, J. (1987a). Bułgarskie *-ište* i polskie *-isko* w nominach loci . W M. Basaj, W. Boryś & H. Popowska-Taborska (Red.), *Slawistyczne studia językoznawcze* (ss. 343–348). Zakład Narodowy im. Ossolińskich.

Siatkowski, J. (1987b). O bułgarsko-polskim słowotwórstwie konfrontacyjnym. *Studia z Filologii Polskiej i Słowiańskiej*, *24*, 269–278.

Siatkowski, J. (2004). *Studia nad wpływami obcymi w* Ogólnosłowiańskim atlasie językowym. Uniwersytet Warszawski Wydział Polonistyki – Instytut Slawistyki Zachodniej i Południowej.

Siatkowski, J. (2005). *Słowiańskie nazwy wykonawców zawodów w historii i dialektach*. Uniwersytet Warszawski Wydział Polonistyki – Instytut Slawistyki Zachodniej i Południowej.

Siatkowski, J. (2012). *Słowiańskie nazwy części ciała w historii i dialektach*. Uniwersytet Warszawski Wydział Polonistyki – Instytut Slawistyki Zachodniej i Południowej.

Siatkowski, J. (2015). *Studia nad słowiańsko-niemieckimi kontaktami językowymi*. Uniwersytet Warszawski Wydział Polonistyki – Instytut Slawistyki Zachodniej i Południowej.

Siatkowski, J. (2017). *Czesko-polskie pogranicze językowe w świetle ankiet Georga Wenkera*. Uniwersytet Warszawski Wydział Polonistyki – Instytut Slawistyki Zachodniej i Południowej.

Siatkowski, J., & Basaj, M. (1991). *Słownik czesko-polski. Česko-polský slovník*. Wiedza Powszechna.

In Memoriam: Professor Janusz Siatkowski (1929–2025)

Summary

This article is devoted to the scholarly achievements of Professor Janusz Siatkowski, who passed away on 26 May 2025 – an eminent Slavicist and dialectologist, long-time staff member of the Institute of Slavic Studies, Polish Academy of Sciences, and a member of numerous committees, councils and scholarly bodies. The paper presents the most important stages of the life and work of this distinguished scholar, focusing on the main areas of his research: Polish local dialects in Warmia and Masuria, Czech dialects, and the history of the Czech language. It also highlights the significance of Professor Siatkowski's participation in projects concerning linguistic

geography: *Ogólnosłowiański atlas językowy* [General Slavic Linguistic Atlas], *Obshchekarpatskiĭ dialektologicheskiĭ atlas* [General Carpathian Dialectal Atlas], and *Atlas linguarum Europae*.

Wspomnienie o profesorze Januszu Siatkowskim (1929–2025)

Streszczenie

Artykuł przybliża dorobek naukowy Profesora Janusza Siatkowskiego zmarłego 26 maja 2025 roku – wybitnego slawisty, dialektologa, wieloletniego pracowniku Instytutu Slawistyki Polskiej Akademii Nauk, członka licznych komitetów, rad i gremiów naukowych. Omówiono najważniejsze etapy życia i działalności wybitnego naukowca, wskazano główne dziedziny jego badań: dialekty polskie Warmii i Mazur, dialekty czeskie, historia języka czeskiego. Zwrócono także uwagę na znaczenie udziału profesora Siatkowskiego w przedsięwzięciach dotyczących geografii językowej: *Ogólnosłowiańskiego atlasu językowego*, *Ogólnokarpackiego atlasu dialektalnego* i *Europejskiego atlasu językowego*.

Keywords: Janusz Siatkowski; Slavic studies; dialectology; in memoriam

Słowa kluczowe: Janusz Siatkowski; slawistyka; dialektologia; wspomnienie

Dorota Krystyna Rembiszewska, Institute of Slavic Studies, Polish Academy of Sciences, Warsaw, Poland
ORCID: https://orcid.org/0000-0003-0339-0879
Correspondence: dorota.rembiszewska@ispan.edu.pl

The preparation of this article was financed within the statutory activities of the Institute of Slavic Studies, Polish Academy of Sciences.

Competing interests: The author is a member of the editorial team of this journal.

Publication history: Received: 2025-09-30; Accepted: 2025-09-30; Published: 2025-12-31